

УДК 037.011.33(477)-057.30

Сергій Петрович Гіренко

Харківський національний університет внутрішніх справ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
заступник декана факультету № 2

orcid.org/0000-0002-4871-5481

КОНФЛІКТОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКА - ЯК ЧИННИК КОНСТРУКТИВНОГО РОЗВ'ЯЗАННЯ ТРУДОВИХ КОНФЛІКТІВ. В ПІДРОЗДІЛАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Актуальність проблеми професійної конфліктологічної підготовки, психологічного супроводження керівних кадрів для підрозділів Національної поліції обумовлена необхідністю зниження рівня конфронтаційності та суперечливості, притаманних професійному правоохоронному середовищу, зменшення кількості конфліктних ситуацій в підрозділах та службах, подальшим вдосконаленням системи професійної підготовки правоохоронців, їх післядипломної освіти.

Реформи, що відбуваються сьогодні практично в усіх підрозділах Міністерства внутрішніх справ доводять, що підвищення якості роботи правоохоронних органів супроводжується змінами пріоритетів у професійній підготовці їх майбутніх працівників. Імплементация нових освітніх стандартів та навчальних форм, яка вже другий рік активно реалізується при підготовці нових кадрів для Національної поліції України, свідчить про доцільність реформування відомчої освіти Міністерства внутрішніх справ.

Особливості умов, в яких працює більшість працівників Національної поліції, зумовлює наявність конфліктних ситуацій внутрішнього та міжособистого характеру. Неприятливі умови професійної діяльності працівників поліції (оперативний характер служби, стрес, загроза життю, конфлікти, насичений графік роботи, координація роботи підлеглих, емоційна напруженість протягом тривалого часу, висока відповідальність за помилки) вимагають їх спеціальної психологічної та конфліктологічної підготовки - як

передумови подолання складних професійних ситуацій. мотивують спрямування вектору професійної підготовки на розвиток конфліктологічної культури поліцейських.

У затверджених нещодавно Правилах етичної поведінки поліцейських чітко сформульовані генеральні вектори поточної реформи кадрового складу Національної поліції України та норм їх стосунків, а саме: «формування в поліцейських почуття відповідальності стосовно дотримання професійно-етичних норм поведінки під час виконання службових обов'язків, а також сприяння посиленню авторитету та довіри громадян до Національної поліції України»[1].

Крім того, сама управлінська практика свідчить про необхідність наявності саме у керівника достатньо високого рівня конфліктологічної компетентності у зв'язку із тим, що саме на нього покладена відповідальність щодо профілактики та вирішення конфліктів у векторах стосунків «керівник-підлеглий», «підлеглий-підлеглий», у взаємодії його підлеглих із громадянами або конфліктів типу «громадянин-громадянин».

Педагогічний процес післядипломної освіти керівників різних підрозділів Національної поліції України передбачає виконання певного навчального плану, та містить низку навчальних дисциплін, що викладаються як в формі класичних, вже звичних форм навчання (лекції, семінари та практикуми), так й інноваційних технологій, серед яких, як свідчить практика останніх трьох років, найбільш ефективно себе зарекомендувати методи тренінгової роботи, кейс-метод, мозковий штурм, «конференц-метод», контекстно-ігровий метод, аудіо-тренінг, метод свідомого використання помилкових стратегій та ін..Але, на жаль, замало уваги в навчальному процесі приділено психологічній та конфліктологічній складовим професійної компетентності керівників підрозділів НП. Саме тому, на нашу думку, виникає актуальна необхідність організації педагогічних зусиль щодо цілеспрямованого формування культури поведінки в конфлікті саме працівників керівної ланки підрозділів Національної поліції, вдосконалення їх

комунікативних здібностей та навичок ефективної комунікації з підлеглими, розробки нових змістовно-функціональних підходів до їх професійної підготовки та підвищення кваліфікації, впровадження ефективних психолого-педагогічних форм та технологій навчання та виховання.

Грунтовний аналіз стану висвітлення в науковій літературі проблеми конфліктологічної підготовки працівників правоохоронних органів взагалі та керівного складу зокрема, свідчить про зростаючу популярність такої тематики останнім часом. Значна кількість наукових публікацій, що висвітлюють загальнонаукові принципи та специфічні положення конфліктології в сфері різноманітних правових відносин, свідчить про появу та інтенсивний розвиток нової наукової галузі – юридичної конфліктології.

Загальні аспекти появи та протікання організаційних конфліктів представлені в ряді публікацій закордонних та вітчизняних дослідників: Л.Беззубка[2]., Ф.Бородкіна, К.Боулдінга, Л.Козера, М.Мескона, Г.Спенсера, Дж.Скотт, Р.Фішера, Г.Ложкіна, А.Здравомислава. Дослідження ряду науковців, а саме: Ю.Аленін, В.Андросюк, О.Баєв, О.Бандурка, О.Баулін, В.Бачинін, В.Безбородов, А.Буданов, І.Вашченко, В.Великий, Л.Гуртієва, В.Друзь, О.Звонок, Н.Карпов, О.Кришевич, Л.Лобойко, В.Медведев, О.Михайленко, В.Назаров, С.Осіпова, М.Панов, М.Погорецький, І.Пономарьов, Л.Філонов, Н.Філімонов, С.Шейфер, систематизують та аналізують різні конфліктологічні феномени, що супроводжують професійну діяльність правоохоронних органів, визначають джерела конфліктогенів та суспільно-професійного конфліктного навантаження працівників поліції.

На наш погляд, через зміст сучасних «конфліктологічних» публікацій сьогодні чітко прослідковується тенденція сучасної конфліктології – поруч з високо конфліктним суспільством спостерігається деталізована розробленість та структурованість змісту конфлікту як соціально-психологічного явища: об'єкту, предмету, причин, динаміки та типології конфлікту, його учасників та стратегій їх поведінки. Але, в той же час, існуюча сьогодні система психологічного супроводження професійної діяльності працівників Національній поліції викликає цілу низку питань, а саме: чому відсутній системний конфліктологічний моніторинг,

який би діагностував на ранніх стадіях конфліктну ситуацію, визначав би конфліктогенні чинники; як реально впровадити та використовувати передовий психотерапевтичний досвід при роботі з конфліктними ситуаціями;

Також не вирішеними частинами зазначеної проблеми сьогодні залишається аналіз стану конфліктологічної підготовки майбутніх керівників підрозділів НПУ, систематизація конфліктогенних і стресогенних ризиків в діяльності керівників підрозділів Національної поліції, алгоритм створення ефективної освітньої програми професійної підготовки керівників поліцейських підрозділів до грамотних, професійних дій у типових конфліктних ситуаціях.

Науковий пошук методів, механізмів та технологій зниження рівня конфліктності у міжособистісних стосунках призвів до появи в конфліктології декількох концептуальних парадигм. Одна з них (автори – переважно дослідники соціологічного спрямування: К.Боулдінг, Л.Козер, Г.Спенсер) розглядає зміну стосунків в суспільстві як шлях до його стабільності та подолання конфронтації. Інша – «психолого-педагогічна» (А.Анцупов, Е.Богданов, А. Вербицький, Н.Гришина, Г.Козирев, Н.Самсонова, К.Томас, О.Щербакова та ін.), визначає домінантою корекцію культурного та поведінкового світоуявлення особистості, прищеплення їй форм та норм взаємодії, що визначає застосування саме конструктивних та неконфронтаційних тактик (узгодження, комунікація, розвиток довіри, демонстрація уваги) та стратегій (компроміс, співробітництво) поведінки в конфліктних ситуаціях. Вона, на наш погляд є більш цікавою для експериментального впровадження моделі формування конфліктологічної культури особистості професіонала.

На думку О.Щербакової, конфліктологічна культура предсталає собою синтезоване поєднання когнітивного, емотивно-почуттєвого, комунікативного та операційно-поведінкового компонентів особистості, є результатом її теоретико-практичної конфліктологічної підготовки та містить два рівні:

рівень конфліктологічної грамотності та рівень конфліктологічної компетентності [3].

Серед соціально-психологічних чинників формування конфліктологічної культури курсантів та слухачів у закладах вищої освіти (ЗВО) МВС слід відмітити такі, як: стабільно позитивний соціально-психологічний клімат в навчальній групі та навчальному курсі, стиль керівництва колективом та володіння керівником конструктивними дієвими механізмами вирішення виникаючих протиріч; конструктивні взаємовідносини з колегами, керівництвом та викладачами, атмосфера злагоди та підтримки; включеність особистості в групові комунікативні ситуації, вирішення спільних взаємопов'язаних завдань, розподілення обов'язків, взаємоконтроль та ін..

Соціально-педагогічними чинниками формування конфліктологічної культури майбутніх працівників та керівників структурних підрозділів поліції у ЗВО МВС є: включення до навчальних планів викладання змістовних за годинами психологічних та конфліктологічних дисциплін; застосування широкого спектру педагогічних та проблемно-комунікативних технологій, впровадження інтерактивних та тренінгових курсів, створення проблемних ситуацій професійного спрямування на практичних заняттях; високий рівень конфліктологічної компетентності педагогічних кадрів (професорсько-викладацький склад, керівництво структурних підрозділів (факультетів), офіцери курсової ланки, куратори учбових груп); спрямованість навчально-виховної роботи науково-педагогічного складу на формування у курсантів та слухачів професійно спрямованих мотиваційних, комунікативних, когнітивних, операційних, емоційно-вольових стереотипів (як компонентів професійної культури), свідомо конструктивного ставлення до використання в ситуаціях конфлікту мультиваріативних стратегій та форм взаємодії, відповідних ситуації, що склалася.

Важливим, на наш погляд, організаційно-педагогічними чинником освітньої системи конфліктологічної підготовки працівників поліції, виступає тренінговий характер навчання, що включає реалізацію наступних учбових

- компонентів: - практична демонстрація учасниками напрацьованого досвіду успішно «працюючих» комунікативних технік взаємодії в складних ситуаціях;
- сформованість у керівників життєвих сфер «емоційної залученості», коли певні види ситуацій викликають у них відповідні емоційні асоціації, а отже, кожна з них викликає і індивідуальну реакцію.
  - насиченість багатьох тем курсу конкретними, «професійно важливими» конфліктогенами та агресивними проявами, що вимагає високий рівень розвитку конфліктологічної культури, готовності швидкого продемонструвати ефективні прийоми нейтралізації агресивних та конфліктних проявів у спілкуванні;
  - володіння широким спектром прийомів, засобів регуляції стресових та інших несприятливих станів особистості, готовність поділитися конструктивним досвідом поведінки;
  - позитивній настрій слухачів, переважання «конструктивних» емоцій відносно процесу навчання.

Практика проведення тренінгових форм в різних підрозділах Національної поліції в рамках післядипломної освіти їх керівників (контакт-центри «Лінія 102», слідчих відділів, карного розшуку, дільничних, патрульної поліції тощо) дозволяє зробити висновок про ефективність зазначеної форми навчально-формуючої діяльності при організації процесу підвищення професійної кваліфікації працівників поліції[4].

В подальшому, на наш погляд, заслуговує на більш детальне дослідження питання щодо впровадження змістовних конфліктологічних тренінгів серед інших підрозділів Національної поліції України, застосування інноваційних психолого-педагогічних механізмів їх професійної підготовки, реалізація тренінгу «Конфліктологічна культура керівника підрозділу» на базі ЗВО МВС, започаткування психотерапевтичної програми конфліктологічного супроводження поліцейських та профілактики трудових конфліктів.

Список використаної літератури:

1. Наказ № 1179 від 09.11.2016 «Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16>.

2. Беззубко Л.В., Зюнькін А.Г., Калина А.В. Управління трудовими конфліктами: Навч. посібник / Л.В.Беззубко, А.Г.Зюнькін, А.В.Калина. – К.: МАУП, 2004. – 256 с.

3. Вербицкий А.А., Щербакова О.И. Конфликтологическая культура специалиста: технологии формирования / А.А. Вербицкий, О.И. Щербакова. – М.: МПГУ, 2016. – 450 с.

4. Гіренко С.П. Стан, перспективи та досвід формування конфліктологічної культури майбутніх працівників патрульної та кіберполіції / С.П. Гіренко, С.О.Ларіонов. // «Право безпека, 2016, №4 (63)». С.121-127.- режим доступу: http://pb.univd.edu.ua/?action=publications&pub_name=pravo_i_bezpeka&pub_id=400460&mid=8&year=2016&pub_article=400631